

תערוכה גליה ירב

מראות מצ'וחצ'חים

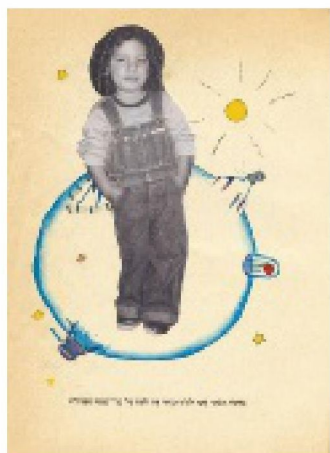
הכרזת העצמאות מפיה של ישישה מרוקאית, והנסיך הקטן בתלתלים שחורים כילד שמוסלל לעבודת כפיים, הם רק שניים מהדימויים המוצגים כעת בתערוכה חדשה בבית הספר מוסררה, שחומקת ממעקשיו של השיח המזרחי העכשווי ומציגה עבודות תקפות ומרגשות

מתוך התערוכה, למעלה: אסף אלבוחר, "פנים למזרח: נער הודי שלא אכיר ולא יראה את תצלומי", 2016; משמאל: איתי נדב, "פרולוג", 2006

בגלריה של בית הספר מוסררה מוצגת בימים אלה תערוכה קטנה ומדויקת, המשלבת יצירות של אמנים צעירים וצעירים פחות, של בוגרי בית הספר ומרציו. זהו פרויקט האוצרות הראשון של איציק הרוש. הוא כינס תשעה אמנים תחת הכותרת המשולשת "מזרחיות שורשיות-ממסד" והצליח לחמוק מרוב מעקשיו הטרחניים של השיח המזרחי העכשווי בעזרת עבודות אמנות מוצלחות, מידתיות, ובעזרת רוח נכונה של ליריות והומור עצמי. גם שמה של התערוכה, "זהב שחור לבן", קולע ליחסים הטעונים בין מוצא, אסטיקה, טעם ומעמד.

על פי הרוש, הוא כחן עם האמנים את מקומם כבני הדור הראשון, השני והשלישי להגירה, שגדלו לתוך קונפליקט. את קווי המתאר שלו הוא משרטט כעיונות בין עולם דתי ואמוני לבין תרבות מערבית דומיננטית שנבנתה על חורבות עולם זה. "חלק מהעבודות מבקשות לגעת בכאב ההגירה והמעבר ממקום למקום", הוא כותב, "בנישול תרבותי ובנראות מזרחית מצ'וחצ'חת על שלל ביטוייה".

ומצחיקות של גבריות מזרחית המינסחת כאורחות סוג ב', כוהות שכר לה חיקוי וניסיון להשתלבות בלאומנות, לתרגום קודים של שפה שכונתית לישראליות "שקופה" וכיוצא באלה. הפריימים מצולמים כמקטעי סטילס מתוך סרט או כאנטי-הפקת אופנה - בתצלום אחד נראים שלושה גברים במשחק כדורגל שכונתי, משלבים את ידיהם מעל אברי המין בתנוחה מוכרת של שחקנים, כשהם לבושים בחולצות ועליהן הכיתוב "מיני מרקט שוקי". בתצלום השני נראים שני גברים בגופיות לבנות ומכנסי ספורט עומדים בטבע, בלייני סופשבוע בטיול משפחות

המחזירים מבט מתריס למצלמה. אלה ואלה, גם שחקני הכדורגל וגם הגברים בחיק הטבע, לבושים במעין מדים סטריאוטיפיים ולא ייצוגיים. שתי עבודות פואטיות יפות בתערוכה הן של אסף אלבוחר. האחת היא תצלום של "פנים למזרח: נער הודי שלא אכיר ולא יראה את תצלומי" (2016). זהו תצלום אניגמטי קטן של דמות אדם בנוף לא ברור, עומד במרכז שביל עפר ומאחוריו גשר בטון בשלבי בנייה. מנהרה תחת הגשר הופכת את הנוף שמאחוריו לכפול, כמסגרת בתוך מסגרת: מה שסביבו ומה שניבט מרחוק כשקופית רבועה בקצה המנהרה. פניו אל הצלם אבל הוא רחוק, כך שהן מטושטשות. ובעצם לא ברור אם זה צילום ישיר, שצולם אולי בטיול במזרח, או מזכרת ישנה שניתנה או נמצאה היכנשהו. לא ידוע היכן זה מתרחש, מה נסיבות האירוע, שהוא כמעט-מפגש, המ-צהיר על עצמו באורח פטאליסטי שבעצם לא קרה ושלעולם לא יקרה. השם הפואטי משאיר את העבודה כמגדירת מרחק, כהצהרת זרות וכדידות והזדקקות גדולה, מותיר את הנער כאח אבוק.

העבודה השנייה היא הווידיאו "פנים למזרח: שומר אתר בניית"

במעין מצב של אקסטוזה מאופקת, כמו מלאת אושר העומד להתפקע או בעיצומו של טרנס ניו־אייג'י, חופנת בידה סוכריות. אחת אחת ניגשות אליה נשים שונות. הן מצחקקות באושר כחולקות סוד מפתה ואסור. היא מכניסה לפיה סוכריה, מוצצת ומעבירה אותה לפה של האורחת, זו מוצצת את הסוכריה גם היא ומוציאה אותה מפיה. זהו מעין טקס לחם קודש חלופי, הטבלה סכרינית, כריתת ברית נשית בעלת גוון לסכי מובהק, יחסי העברה ליטרליים.

הווידיאו של אלמוג גז מצולם באופן דומה ומעורר חשק גם הוא. ב"קוסקוס" (2016) מצולמים בזה אחר זה אנשים שונים כשהם עומים, יד אחת אוחזת בצלחת גדושה, השנייה חמושה בכפית, והם אוכלים מול מצלמה. עם רקע ניטרלי וכלי סאונד, אנחנו מתבוננים בפעולת הלעיסה כב"מבחני בדי", בצלחות המלאות והמתרוקנות, בתכולת המנות, בנראות של תיאבון.

אף על פי שהמסגרת ההצהרתית של התערוכה, כרוב התערוכות מהזן הזה, קצת מסתכנת בסכמטיות, בנור־סחיתיות ובהכוונת הקריאה, רבות מהעבודות עומדות בזכות עצמן ולא רק כאיור בלבד לתובענה חברתית. איכותן האינטימית והלירית תקפה ואף מרגשת.

חלק מהעבודות אמנם מפלג־טטות עם גבול הפשטנות והרג־שנות, וחלקן מתבררות מהר ולא משאירות חותם, אבל התערוכה כמכלול מוכיחה עצמה כאירוע של דיון חזותי (discourse), אפילו של ויכוח חזותי (debate), שבניגוד לרבות מתערוכות פוליטיקה הזווית, אינה מסתפקת בהתרסת הצבע או המוצא כהצהרה פוליטית, אלא משרטטת מתווה ביוגרפי פרטני המגבש אישיות.

רוב העבודות קטנות וצנועות, בממדים וביומרה, ואינן משוקעות בליטוש המוצרי המהוקצע הרווח באמנות העכשווית. ניכרת בהן הנאת העשייה והן מעוררות אמפ־תיה. ויותר מכל - ניכר בתערוכה שמשתתפיה מכירים זה את זה, בוקעת ממנה ההרגשה של שותפים ומכרים המספרים את סיפוריהם לאוזן אוהדת, מדברים את עצמם ואת קורותיהם בין חברים. □

"זהב שחור לבן". אוצר: איציק הרוש. הגלריה ע"ש מורל דרפלו, רחוב הע"ח 9 ירושלים. שעות פתיחה: א'-ה' 10:00-17:00. עד 10.5

למעלה: תמיר צדוק, מתוך "מסמן טריטוריה", 2010; אלמוג גז, מתוך "קוסקוס", 2016

לאורח סוג ב' שתלתליו שחורים והוא מוסלל מילדות לעבודת ניי־קיון וגינון, מנסיד לבן־עניים. הגר אוידה מציגה את "Dragee", מיצג־וידאו ארוטי המבוסס על חלוקת השקדים מצופי הסוכר כמ־קובל בשמחות משפחתיות. המיצג בנוי על מפגשי שתי נשים, מארחת ומתארחת, הראשונה קבועה והאחרות הולכות ובאות. המארחת עומת דת ונראית מתפללת או מתענגת,

הפומפוזיות של הקמת המדינה. בטקטיקה די דומה יוצר איתי נדב קולאו' המתקבל כאבסורד ("פרולוג", 2006). על דף מתוך הספר "הנסיד הקטן" הוא הדביק תצלום שחור־לבן של ילד בעל חזות מזרחית, ידיו כמיס אוברול־הגינס, תחתיו הכיתוב המנוקד "בשעות הבוקר שקד לגרוף כראוי את לועם של הריי־הגעש הפעילים"; כך נהפך הנסיד צהוב־התלתלים

עם הזקנה, וברגע אודיו־חזותי חד נלכדת הדרמה המעמדית־אתנית השלמה. עם שירת אנריקו מסיאס ברקע, הסרט הופך לסרט צרפתי סנטימנטלי וקורע לב, מצחיק ועתיר גלאם.

מעל הטלוויזיה ניצב תצלום משפחתי קטן ישן, ארבע נשים נראות בו, מבוגרות מסורתיות וצעירות מודרניות, והוא מבסס את ההנגדה בין הביוגרפי והאישי לבין

המשך מהעמוד הקודם

שכונת השחר כדימונה על רקע כפר בדואי בלתי מוכר" (2016). גם בה יש איכות שירית רבת עוצמה. נראה בה נוף סטטי של נוף לא נש־גב בכלל, קבוצת בתים כמו זרוקים בשטח, שבילי עפר, אפס תשתיות וזהו. כך, במשך ארבע דקות מבטנו צמוד לזה של השומר המשוער, זהותו לא ידועה, שנגור עליו לשבת ולבהות כמתרגל מדיטציה בשכר מיינומם. שלוש עליביות - של השכונה המוקמת, של הכפר הב־דואי, של עבודת השמירה - חברו יחד לגלויית נוף עיוורת. כאב נפשי נוקב, צער העולם וצורך עמוק באלימות עולים מתמונה מרוקנת־מלאה זו.

אבי סבג, מנהל בית הספר מוס־רה, מציג את "הו קנדה" (2016), מיצב וידאו המבוסס על הברקת ליפ־סינק. טלוויזיה מיושנת ועבת מסך ניצבת על שידת וינטג' ביתית ומקרינה את הכרות בין־גוריון על עצמאות מדינת ישראל ואת הילוו־לות השמחה בעקבותיה. המראות מוכרים וגם הטקסט ("זכותו של העם היהודי להיות ככל עם ועם"), אבל סבג החליף מבטא במבטא. במקום הפולניות הרועמת של בן־גוריון, מדקלמת את ההכרזה אמו של סבג, ישישה מרוקאית בעלת מבטא. וזה מספיק - הוקן מעומת